

Apostolien teot 21

Apt.15:1-21

Viime kerralla tässä Alusta alkaen –ohjelmassa pääsimme Apostolien tekojen luvun 14 loppuun. Paavali ja hänen työtoverinsa Barnabas olivat olleet ensimmäisellä lähetysmatkallaan Vähä-Aasiassa ja olivat juuri palanneet kotiin Syyrian Antiokiaan. He jäivät sinne lepäilemään.

Sitten alkaa kertomus erittäin merkittävästä tapahtumasta, ns. Jerusalemin apostolokokouksesta. Sen merkittävydestä kertoo sekin, että Luukas on sijoittanut tuon tapahtuman Apostolien tekojensa keskikohtaan.

Merkittävä Jerusalemin apostolokokous tosiaan oli. Siellä kirkko voitti ensimmäisen suuren kriisinsä sekä pystyi turvaamaan kaksi tärkeää asiaa: evankeliumin vapauden ja kirkon ykseyden. Onnistuminen ei ollut mitenkään itsestään selvää. Paavalin lähetysmatka ja sen menestys herätti uudelleen kysymyksen siitä, miten pakanakristittyjen ja juutalaiskristittyjen oli mahdollista olla yksi kirkko, yhtä Kristuksessa. Juutalaiskristityillähän oli valtavasti esitietoa Jumalasta ja hänen tahdostaan Vanhan testamentin kautta. Miten oli pakanoudesta kääntyneiden kristittyjen laita? Pitikö heidän omaksua Vanha testamentti ja sen usko ja säädökset, jotta he voisivat kuulua samaan kirkkoon juutalais-kristittyjen kanssa?

Vanha kiista nousee uudelleen pintaan

Tätä kiistaahan oli jo kertaalleen käsitelty Jerusalemissa (ks. Apt. 11:1-18), mutta nyt se nousee uudelleen pintaan:

Juudeasta tuli Antiokian seurakuntaan eräitä, jotka opettivat: "Ellette anna ympärileikata itseänne, niin kuin Mooses on säätänyt, ette voi pelastua." Paavali ja Barnabas asettuivat vastustamaan heitä, ja asiasta käytiin kiivasta väittelyä. Niinpä päätettiin, että Paavali ja Barnabas ja muutamat muut lähtisivät Jerusalemiin apostolien ja vanhimpien puheille, jotta saataisiin selvyys tästä kiistakysymyksestä. Seurakunnan varustettua heidät matkalle he kulkivat Foinikian ja Samarian halki ja kertoivat veljille pakanoiden kääntymisestä. Kaikki ilahtuivat suuresti kuulemastaan (Apt. 15:1-3).

Jerusalemin alkuseurakuntaan oli liittynyt monia entisiä fariseuksia, jotka olivat tulleet uskoon ja saaneet kasteen, mutta pysyneet teologiaaltaan fariseuksina. Siksi he olivat sitä mieltä, että miesten ympärileikkaus oli pelastumisen välttämätön ehto, sillä sitä kautta Mooseksen lain mukaan liittyttiin Jumalan kansaan, ja siihen kuulumisen oli pelastumisen edellytys.

Nuo entiset fariseukset lähtivät levittämään teologiaansa myös Antiokian seurakuntaan. Ilmeisesti he esiintyivät Jerusalemin seurakunnan virallisina lähettäjinä, vaikka heillä ei sellaista statusta ollutkaan (ks. jae 24). Heidän teologiaansa voi ehkä summata yhteen näillä sanoilla: ”Mooseksen laki ja Kristuksen evankeliumi”.

Paavali ja Barnabas asettuivat vastustamaan heitä. Heidän teologiansa tästä asiasta voi summata yhteen näin: ”Mooseksen laki tai Kristuksen evankeliumi”. Paavali oli sitä mieltä, että pakanoiden ei tullut ympärileikkauttaa itseään uskoessaan Kristukseen ja ottaessaan vastaan kasteen. Joka sellaista tekee, sen uskon kohteena ei ole Jeesus ja hänen tekemänsä pelastustyö, vaan yritys ansaita Jumalalle kelpaaminen Mooseksen lakia noudattamalla. Galatalaiskirjeessään hän kirjoitti asiasta näin:

Vapauteen Kristus meidät vapautti. Pysykää siis lujina älkääkä alistuko uudelleen orjuuden ikeeseen. Minä, Paavali, sanon teille: jos annatte ympärileikata itsenne, teille ei ole Kristuksesta mitään hyötyä. Vakuutan vielä kerran jokaiselle, joka antaa ympärileikata itsensä, että hän on velvollinen noudattamaan lain kaikkia määräyksiä. Te, jotka pyritte vanhurskauteen lakia noudattamalla, olette joutuneet eroon Kristuksesta, armon ulkopuolelle (Gal. 5:1-4).

Samanlainen ajattelu vaikutti Paavalissa ja Barnabaassa, kun he asettuivat vastustamaan Jerusalemissa tulleiden juutalaiskristittyjen teologiaa.

Väittelyä ja Pietarin puhe

Asiaan haluttiin saada selvyys, ja siksi Paavali ja Barnabas lähetettiin Jerusalemiin kysymään neuvoa Jerusalemin alkuseurakunnalta.

Kun he saapuivat Jerusalemiin, seurakunta, apostolit ja vanhimmat ottivat heidät vastaan, ja he kertoivat niistä suurista teoista, joita Jumala heidän matkallaan oli tehnyt. Silloin eräät uskoon tulleet fariseukset puuttuivat asiaan ja sanoivat, että kääntyneet pakanat oli ympärileikattava ja velvoitettava noudattamaan Mooseksen lakia (Apt. 15:4-5).

Jerusalemissa Paavali ja Barnabas otettiin virallisesti ja hyvin vastaan. He saivat tilaisuuden kertoa Vähä-Aasiaan tekemästään lähetysmatkasta ja siitä, miten hyvin se oli onnistunut. Mutta paikalla olleet kristinuskoon kääntyneet fariseukset sanoivat jotain sellaista, että ”hyvä alku, Paavali ja Barnabas, mutta ei se riitä. Nuo uskoon tulleet pakanamiehet on mahdollisimman nopeasti ympärileikattava ja heille kaikille on opetettava Mooseksen lain ruokasäännökset ja muut puhtauslait. Eiväthän he, hyvänen aika sentään, muuten voi olla Jumalan kansan jäseniä!”

Apostolit ja vanhimmat kokoontuivat käsittelemään tätä kysymystä. Kun väittelyä oli kestänyt pitkään, Pietari nousi puhumaan ja sanoi: ”Veljet, te tiedätte, että Jumala on jo aikoja sitten teidän keskuudessanne tehnyt valintansa: hän on antanut pakanoiden kuulla minun suustani evankeliumin ja tulla uskoon. Jumala, joka tuntee kaikkien sydämet, osoitti hyväksyvänsä heidät vuodattaessaan Pyhän Hengen heihin yhtä lailla kuin meihinkin. Hän ei tehnyt mitään eroa heidän ja meidän välillämme, vaan puhdisti heidän sydämensä uskolla. Miksi te siis nyt uhmaatte Jumalaa ja panette opetuslasten harteille ikeen, jota eivät meidän isämme emmekä me itse ole jaksaneet kantaa?”

Mehän uskomme, että meidät pelastaa yksin Herran Jeesuksen armo, samalla tavoin kuin heidät." (Apt. 15:6-11).

Kysymystä ei käsitelty koko seurakunnan kokouksessa, vaan seurakunnan johtajien eli ”apostolien ja vanhinten” kesken. Mukana olivat myös Antiokian seurakunnan edustajat ja heidän vastustajansa, farisealaiset kristityt.

Lohduttavaa on, että hekin väittelivät pitkään. Ei väittely välttämättä ole pahasta. Jumalan tahdon löytämisessä tarvitaan myös järkeä ja perusteluja ja kuuntelemista ja väittelemistä.

Ratkaisevaa on Pietarin puheenvuoro. Hän viittasi Jerusalemin seurakunnassa yleisessä tiedossa olleeseen tapahtumaan, jossa hän oli puhunut evankeliumia Jeesuksesta Cornelius –nimisen pakanan talossa (siitä on kerrottu Apostolien tekojen luvuissa 10 ja 11). Koko talon väki oli tullut uskoon ja he olivat saaneet Pyhän Hengen armolahjan. Se oli osoittanut, että Jumala hyväksyi heidät kansaansa ja niinpä Pietari oli kastanut heidät. Ympärileikkausta tai Mooseksen lain noudattamista ei oltu tarvittu. Pakanoiden sydän oli puhdistunut uskon kautta Jeesukseen. Puhdistumiseen ei oltu tarvittu Mooseksen lain ruokalakien tai muiden puhtausssäänösten noudattamista.

Pietarin mukaan aivan sama oli itseasiassa pätenyt myös heihin, juutalaiskristittyihin. Heidänkin tapauksessaan Jeesukseen uskomisen oli ollut olennaista, ei Mooseksen lain noudattaminen. Ei sitä lakia kukaan juutalainen koskaan ollut kyennyt noudattamaan. Siksi sen pitämistä ei pitänyt vaatia pakanuudesta kääntyneiltä kristityiltäkään. Kun Jerusalemin farisealaiset kristityt vaativat sellaista pakanuudesta kääntyneiltä kristityiltä, he selvästi uhmasivat Jumalan omaa tahtoa, jonka hän oli osoittanut esimerkiksi Corneliuksen perheväen tapauksessa. Pelastus on yksin Herran Jeesuksen Kristuksen armossa, ei Mooseksen lain noudattamisessa.

Paavalin ja Barnabaan puhe

Koko joukko vaikenä. Kaikki kuuntelivat Barnabasta ja Paavalia, kun nämä kertoivat, miten suuria tunnustekoja ja ihmeitä Jumala oli kansojen keskuudessa tehnyt heidän kättensä kautta (Apt. 15:12)

Pietarin puhe oli niin painavaa, että väittelevä kokousväki hiljentyi uudelleen kuuntelemaan, mitä Paavalilla ja Barnabaalla oli kerrottavaa lähetyskentiltä. He kertoivat lähetysmatkastaan uudestaan, tällä kertaa keskittyen sen aikana tapahtuneisiin ihmeisiin. Tarkoitus oli sanoa, että ne osoittivat Jumalan kannattavan sellaista pakanalähetystä, jossa ei opetettu ympärileikkausta ja Mooseksen puhtausssääntöjä.

Jaakobin puhe: Mooseksen laista vapaa pakanalähetys

Kun he olivat lopettaneet, alkoi Jaakob puhua. Hän sanoi: "Veljet, kuulkaa mitä sanon. Simon kertoi, kuinka Jumala ensi kerran lähestyi pakanoita ottaakseen heistä

itselleen oman kansan. Tämä käy yksiin sen kanssa, mitä profeetat ovat kirjoituksissa sanoneet (Apt. 15:13-15).

Nyt alkoi siis puhua seurakunnan ”vanhinten” johtaja, Jaakob Herran veli, joka oli Jeesuksen velipuoli. Hänellä oli tärkeä rooli Jerusalemin seurakunnan johdossa, Pietarin ohella, joka oli ”apostolien” johtaja.

Olennaista Jaakobin puheenvuorossa on se, että hän ei vetoa lainkaan Paavaliin ja Barnabaan kokemuksiin, vaan Pietarin kokemuksiin, sekä Vanhaan testamentiin. Paavali oli vielä tuossa vaiheessa kiistelty hahmo, eikä hänellä ollut sellaista auktoriteettia, että siihen olisi voinut vedota.

Jaakobin mielestä Jumala oli siis Vanhassa testamentissa profeettojen Aamos ja Jesaja kautta ennustanut sen, että pakanat otettaisiin Jumalan yhteyteen:

”Sen jälkeen minä palaan ja rakennan jälleen Daavidin sortuneen majan. Raunioista minä sen taas rakennan, minä pystytän sen uudelleen, jotta kaikki muutkin ihmiset etsisivät Herraa, kaikki kansat, jotka olen omikseni ottanut.” Näin sanoo Herra, joka on antanut tästä tiedon jo ammin (Apt. 15:16-18).

Koska Jumala on tällaista antanut ennustaa Vanhassa testamentissa, ja koska Pietarin kokemukset pakanalähetyksestä osoittavat, että Jumala ottaa pakanoita omikseen uskon perusteella, ilman ympärileikkausta, oli Jaakobin mukaan Mooseksen laista riippumaton pakanalähetys aivan hyvä asia. Niinpä hän sanoi:

Tästä syystä ei mielestäni pidä hankaloittaa niiden elämää, jotka vieraista kansoista kääntyvät Jumalan puoleen (Apt. 15:19).

Silti pari erityismääräystä

On kuitenkin outoa, että Jaakob tuon pääperiaatteen lisäksi ehdotti kuitenkin, että pakanoista kääntyneille kristityille piti opettaa muutamia Mooseksen lain säädöksiä:

Meidän on kuitenkin lähetettävä heille kirje ja kehoitettava heitä karttamaan sellaista, minkä epäjumalanpalvelus on saastuttanut, sekä haureutta, verta ja lihaa, josta verta ei ole laskettu. Onhan Mooseksen laki jo ikimuistoisista ajoista tullut tunnetuksi joka kaupungissa, kun sitä luetaan synagogissa jokaisena sapattina (Apt. 15:20-21).

Eli pakanakristittyjen oli noudatettava Mooseksen lakia seuraavissa kohdissa: Heidän oli

- 1) Kartettava sitä, minkä epäjumalanpalvelus oli saastuttanut. Tällä tarkoitettiin kaikkea pakanallista jumalanpalvelusta, sellaiseen osallistumista. Sen voitiin tulkita tarkoittavan myös sitä, että normaalia pakanamaiden toreilla myytävää lihaa ei voinut syödä, koska kaikki sellainen oli teurastettu uhraamalla eläin samalla jollekin jumalalle.
- 2) Pysyttävä erossa haureudesta. Se tarkoitti kaikkea sukupuolista siveettömyyttä.

- 3) He eivät saaneet syödä verta tai verestä tehtyjä ruokia.
- 4) He eivät saaneet syödä teurastamatonta lihaa, josta verta ei ollut laskettu.

Miksi Jaakob ehdotti tuollaisia rajoituksia? Se jää epäselväksi. Hän itse sanoo perusteluksi ”Onhan Mooseksen laki jo ikimuistoisista ajoista tullut tunnetuksi joka kaupungissa, kun sitä luetaan synagogissa jokaisena sapattina.” Tarkoittiko hän tällä sitä, että jo juutalaisuuden aikana oli siitä kiinnostuneita juutalaisia velvoitettu pitämään ainakin nuo Mooseksen lain minimivelvoitteet?

Tai sitten Jaakobin ehdotus oli tehty sitä silmällä pitäen, että juutalaiskristityt olisivat pystyneet elämään ateriyhteydessä pakanakristittyjen kanssa. Juutalaiskristityt kun eivät mitenkään pystyisi ilman suurta vastenmielisyyttä aterioimaan pakanakristityt luona, elleivät he voineet tietää, että ruuassa ei ollut verta tai siinä käytettyä lihaa ei oltu uhrattu epäjumalille.

Haureuden kieltäminen ollut Jeesuksellekin hyvin tärkeää. Ehkä Jaakob ajatteli, että pakanuudesta kääntyneet kristityt eläisivät seksuaalisesti kuin siat pellossa, ellei heille siveyttä painotettaisi Mooseksen puhtaussäännöstenkin kautta.

Näitä neljää määräystä tarkastelemme vielä lähemmin ensi kerralla, kun kuulemme, kuinka ne esitettiin pakanoista koostuville seurakunnille.